

*Свояк Н.І.,
к.б.н., доцент кафедри екології
Черкаського державного технологічного університету, м. Черкаси,
Семеняка О.С.,
студент 5 курсу ЧДТУ*

ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА ПОВОДЖЕННЯ З НЕБЕЗПЕЧНИМИ ВІДХОДАМИ В М. ЧЕРКАСИ

Через об'єм накопичених в Україні відходів її можна віднести до однієї з найбільш техногеннонавантажених країн світу. Україна вже кілька десятиріч років намагається випробувати власні варіанти та запроваджувати досвід інших країн. Останніми роками намітилися позитивні тенденції у сфері державного регулювання системи поводження з відходами, але і дотепер в Україні не створено відповідної нормативно правової бази, яка б поступово наближалася до вимог європейського законодавства. Профільні міністерства і відомства, громадськість країни приділяють недостатньо уваги до контролю створення та розміщення відходів, їх впливу на здоров'я людини і навколишнє середовище. Невідповідність між прогресуючим накопиченням відходів і заходами, спрямованими на запобігання їх створення, утилізацію, знешкодження і видалення, загрожує не тільки поглибленню екологічної кризи, але і загостренню соціально економічної ситуації.

Отже, проблема поводження з відходами в умовах функціонування ринкових відносин в Україні лишається актуальною і потребує подальших досліджень та запозичення досвіду провідних країн світу.

Актуальність цієї проблеми обумовлена виникненням негативних наслідків впливу різних відходів, а в першу чергу небезпечних побутових, які потрапляючи на сміттєзвалища впливають на здоров'я населення та довкілля в межах всієї країни. Це, насамперед, пов'язано з надзвичайно великою кількістю утворених в Україні побутових відходів - більше 25 млрд. т (з них 2% першого та другого класів небезпеки), які складаються на значних територіях (більше 160 тис. га) і їх вираженою токсичністю для людей.

Одна «пальчикова» батарейка забруднює токсичними речовинами 400 літрів води, або 20 квадратних метрів ґрунту. Одна енергозберігаюча лампа містить від 3 до 5 міліграм ртуті. За підрахунками екологів, щорічно в Україні на полігоні твердих побутових відходів потрапляє близько 500 кілограм ртуті.

На даний час в Україні не існує системи збору та утилізації люмінесцентних ламп, що вийшли із ладу у домашніх господарствах. Такі лампи зазвичай просто викидаються у побутове сміття, при цьому балон може бути пошкоджений (розбитий) ще у помешканні.

Спробуємо оцінити негативний вплив розбитої люмінесцентної лампи у приміщенні площею 20 квадратних метрів та висотою 2,5 метрів. Об'єм такого приміщення становить 50 кубічних метрів. Якщо при пошкодженні лампи у повітря потрапило лише 1 міліграм ртуті, її концентрація становитиме 0,02 міліграма на кубічний метр повітря, що більш, ніж у 60 разів перевищує граничнодопустиму концентрацію.

Останнім часом значну небезпеку для довкілля і здоров'я людини становлять відходи фармацевтичних підприємств, непридатні до використання лікарські засоби (ліки з перевищеним терміном зберігання, а також ті препарати, що надходять як гуманітарна допомога, але з простроченими термінами їх використання).

Мета роботи: провести екологічну оцінку поводження з небезпечними відходами в місті Черкаси.

Дотепер у Черкасах збір небезпечних відходів проводили лише кілька фірм, які мали необхідну ліцензію. Утім, щоб здати таке сміття, черкащани мали ще й заплатити з власної кишені. Проте відтепер централізовано взялися збирати небезпечні відходи: батарейки, люмінесцентні лампи, акумулятори від телефонів і фотоапаратів.

На сьогодні черкаська фірма «Олестас» здійснюватиме безкоштовний прийом батарейок, акумуляторів, люмінесцентних та енергозберігаючих ламп. За угодою з міською владою, вона повинна протягом двох місяців зібрати 96 тисяч кубометрів небезпечних відходів. Місто ж за таку діяльність цій фірмі сплатить близько 80 тисяч гривень.

Нова система безкоштовного збору небезпечних відходів у м. Черкасах передбачає виїзні пункти прийому такого сміття. Департамент житлово-комунального комплексу Черкаського міськвиконкому визначив 24 місця у різних мікрорайонах міста. Туди тричі на тиждень упродовж двох місяців почергово привозитимуть спеціальні контейнери для збору таких відходів.

Перший виїзд відбувся 29 вересня 2012 року. Збір проводився впродовж двох місяців за графіком із 7-ї ранку до 19.00. Перерва – із 12 до 16.00. У суботу приймали із 10 години ранку до 18.00. Для цього виставляли спеціальні контейнери. «Цей контейнер не можна поставити на території міста, бо це – небезпечні відходи. Хтось викине лампочку, вона там розіб'ється, а це – вже пари. Тому на відкритому майданчику його не можна встановити. Наступного року планується три контейнери встановити на території СУБів (Служб утримання будинків). Але така виїзна акція продовжуватиметься також, додатково.

За два тижні вдалось зібрати 23 кубометри небезпечних відходів – це близько двох вантажівок сміття.

Збором небезпечних відходів займається фірма «Олестас», яка потім відвозить їх на спеціалізований склад у промисловій зоні міста, де сортує. Далі окремо батарейки, окремо лампи направляють на спеціалізовані підприємства для утилізації.

Запровадження такої системи з подальшою переробкою побутових відходів як вторинної сировини дасть змогу місту відмовитися від практики утилізації і захоронення сміття на полігонах. Одними з перших, хто працює у галузі поводження з відходами та допомагає запроваджувати процеси сортування відходів у м. Черкаси, є Департамент житлово-комунального комплексу Відділ екології який співпрацює з фірмою «Олестас», що займається збором та подальшим транспортуванням на переробку. Залежно від напрямку та сфери діяльності її клієнтів, з метою досягнення найефективнішого використання вторинних ресурсів, підприємство розробляє індивідуальну стратегію щодо поводження

з відходами та шляхи її реалізації. Для міста це означає розробку інноваційних концепцій поводження з відходами, сучасних технологій та широкий спектр послуг. Поєднання компетенції та досвіду, розширення сфер діяльності та якості послуг – це тільки кілька з факторів, що робить дана організація в Україні глобальним представником на ринку поводження з відходами. Підприємства цієї фірми в Україні приймає участь в організації та запровадженні програми «роздільний збір», яка направлена на вилучення та нагромадження ціннісних складових із твердих побутових відходів. Для здійснення цієї роботи надаються на платне та безкоштовне використання металеві євроконтейнери, обладнані спеціальними кришками з замком та дозувальними приймаючими отворами для батарейок, люмінесцентних та енергозберігаючих ламп та інших фракцій вторинних ресурсів, що перешкоджає попаданню до твердих побутових відходів в контейнер іншого непотребу. Компанія розробила спеціальні методичні та інформаційні матеріали для усіх соціальних верств населення. Окремо, для навчальних закладів, розроблена методика та технологія для організації «Роздільного збору». Для нього розроблені спеціальні тарифи; пропонуються різноманітні способи та методи накопичення, вивозу та сортування цінно містких складових.

Висновки

Головним завданням для великих міст нашої держави залишається впровадження роздільного збирання ТПВ, а враховуючи побутові умови споживачів послуг у сфері поводження з відходами, на першому етапі доцільно запровадити роздільне збирання побутових відходів. Потрібно встановлювати спеціальні контейнери, як для відходів 3-4 класів небезпеки так і для відходів першого та другого класів небезпеки (медичні відходи, батарейки, люмінесцентні лампи, ртутювмісні відходи).

Тепер треба чітко визначити національну стратегію щодо поводження з відходами в нашій країні, особливо щодо їх утилізації, тобто використання відходів у народному господарстві з метою покращення екологічного стану ґрунтів, вододжерел, атмосферного повітря, сільськогосподарських рослин, рекреаційних зон. Звичайно, на вирішення цієї проблеми потрібні значні кошти. Але, в будь-якому разі, на це треба йти, щоб наше населення мешкало на незабруднених територіях.

Основна причина накопичення в Україні небезпечних побутових відходів на звалищах – це відсутність законодавчого поля, яке б регулювало весь процес поводження з відходами: від виробництва або імпорту обладнання до організації збору, переробки та утилізації відходів.

Що ж стосується електронних відходів то на сьогодні, замість широкої мережі приймання та утилізації електронних відходів в Україні спостерігається лише поодинокі спроби, в основному громадськості, власними силами реалізувати ті завдання, які за Закон України «Про хімічні джерела струму» мають виконувати спеціальні підприємства.

Немає також чітко визначених обов'язків і відповідальних за створення й функціонування мережі пунктів збирання та утилізації хімічних джерел струму, що є кінцевою метою всього процесу.

Тому доцільним є вдосконалення законодавства України з урахуванням перспективних наробок в зарубіжних країнах, зокрема:

- запровадження безвідходних, або маловідходних прогресивних технологій;
- максимальна утилізація побутових відходів;
- широке відкриття пунктів по прийому різних видів відходів – скла, металу, макулатури, поліетилену, харчових відходів та особливу увагу приділяти небезпечним відходам. Також потрібно проводити екологічні акції та телевізійні реклами, де розповідатимуть про небезпеку від побутових відходів. Це допоможе жителям нашої країни задуматися про екологічний стан нашої країни, його вплив на здоров'я населення та змінити все на краще.